

Luovuuden moottorit

Inspiraation lähteillä: Koli & Jean Sibelius

Jotta jokin suhde voi muodostua, meidän tarvitsee olla kiinnostuneita aiheesta. Jotta voimme ihastua, meidän pitää ensin tutustua, ja jos rakastumme, voi suhteesta tulla elinikäinen.

Tähän materiaaliin on koottu tehtäviä, joiden avulla nuori voi tutkia ja rakentaa omaa suhdettaan luovuuteen, musiikkiin, Sibeliukseen, suomalaiseen kulttuurihistoriaan ja luontoon. Erilaiset yhteiset kokemukset, niiden jakaminen ja tunteiden tunnistaminen turvallisessa ilmapiirissä tukee nuoren kokonaisvaltaista kasvua.

Musiikki edistää luovuutta ja jo pelkkä musiikin kuuntelu aktivoi aivoissa useita eri alueita. Minkälainen rytmi - hidas, nopea, vaihteleva? Melodia - staattinen, liikkuva? Miltä eri soittimet kuulostavat? Minkälainen tunnelma ja olo musiikista välittyy? Minkälaisia tunteita se herättää?

Tulevaisuuden ammateissa ja elämässä ylipäätään tarvitaan paljon luovuutta. Itsensä johtamista, uteliaisuutta ja mielikuvitusta, empatiaa ja tunneälyä, joustavuutta, resilienssiä ja vuorovaikutustaitoja. Ilman luovuutta uusia innovaatioita ei pääse syntymään. Musiikki ja taide kehittää kykyä kuvitella ja ajatella moniulotteisesti.

Lyhenteet, jotka merkitty tehtävien kohdalle:

ÄI= äidinkieli ja kirjallisuus, DRA=draama, BI= biologia, GE=maantieto, LI=liikunta, MU=musiikki, KU=kuvataide, OPO=oppilaanohjaus, ET=elämänkatsomustieto, UE=uskonto, HI = historia, LV=luokanvalvojan tunti, MA=matikka, TUK=tukioppilaskurssi

Koulumatkalla

Aarre (ÄI, DRA, TUK)

Kotitehtävä (kesto 5-10 min):

Poimi koulumatkan aikana jokin kiinnostava asia ja tuo se tunnille. Huolehdi, että löydetty asia on sellainen, jonka voit ja saat poimia (esim. oksa, kivi, lehti, roska, tavara). Päivän päätteeksi voit palauttaa sen löytämäsi paikkaan. Valmistaudu esittelemään löytämäsi asia muille.

Tunnilla tehtäviä harjoituksia (kesto 45 min):

1) Muodostetaan parit satunnaisesti ja esitellään löydetty tavara parille.

Sen jälkeen esitellään pari ja tämän löytämä asia muulle ryhmälle.

"Tässä on Senni ja Senni löysi tämän kotikatunsa risteyksestä. Hän valitsi sen, koska..."

2) "Mitä muuta?" -improvisaatiotehtävä. Oppilaat työskentelevät pareittain. "Katso, mitä minä löysin!" Toinen päättää, mitä parin kädessä ont: "Avain, joka sopii hatuntekokoneeseen! Mahtavaa!" Sen jälkeen oppilaat jatkavat kertomusta hetken vapaasti yhdessä. Kun ensimmäinen esine on käsitelty ja kohtausta viety päätökseen, otetaan seuraava esine.

3) "Jähmy"-improvisaatiotehtävä. Kaksi oppilasta menee tilaan mukanaan löytämänsä asiat ja jähmettyy haluamaansa asentoon. Muilta oppilailta kysytään, missä ja keitä he ovat. Ohjaaja (opettaja) läpsäyttää käsiään ja näyttelijät aloittavat tilanteen. He rakentavat kohtausta, kunnes ohjaaja keskeyttää sen käsiä taputtamalla ja näyttelijät jähmettyvät uudestaan. Sen jälkeen joku kolmas menee jommankumman paikalle ja ottaa saman asennon, johon toinen on jähmettynyt. Hän saa päättää, mikä on uusi tilanne. Kun ohjaaja läpsäyttää käsiään, tulija aloittaa tilanteen.

Luovuuden moottorit

Inspiraation lähteillä: Koli & Jean Sibelius

Klemmarilämmittely (ÄI, DRA, TUK)

(kesto 8 min)

Oppilaat jaetaan pieniin ryhmiin. Jokaiselle ryhmälle jaetaan klemmari. Aikaa on 2 minuuttia keksiä niin monta käyttötarkoitusta esineelle, kuin ehtii.

Luova tekijä (OPO, ÄI)

(kesto 15-45 min)

Mieti näitä kysymyksiä:

1) Jos olisit luova tekijä, mikä olisit? (Graafikko, kuvataiteilija, muusikko, näyttelijä, performanssitaiteilija, akrobaatti, tubettaja, tuottaja, keksijä, astronautti jne.)

2) Mitä luulet, että tämän ammatin harjoittaja tekee työkseen?

Mieti, mitä eri asioita he tekevät työpäivän aikana.

Kotitehtävä:

(Taustatyön voi aloittaa tunnilla ja viimeistellä kotona.)

Haastattele jotakuta luovan alan ammattilaista ja tee hänestä esitelmä. Valmistele kysymykset huolella. Voit kysyä esimerkiksi, kuinka hän on päätenyt alalle, mitä ja missä hän on opiskellut, mikä ammatissa on parasta ja mikä haastavinta, mitä taitoja ammatissa tarvitaan. Pohdi, mitä ammattiin tarvittavia vahvuuksia sinulta löytyy jo ja mitä kannattaa harjoittaa? Haastattelun voi suorittaa vaikka videon välityksellä etänä tai lähettää kysymykset sähköpostilla.

Luovuuden moottorit

Inspiraation lähteillä: Koli & Jean Sibelius

Luonnon voimia

Luonto oli Sibeliukselle tärkeä inspiraation lähde. Luonto kuuluu monissa hänen sävellyksissään ja useita kappaleita on nimetty sen mukaan.

Kuusi ja koivu (MU, BI, GE)

(kesto 15 min)

Kuuntele Sibeliuksen kaksi sävellystä "Kuusi" ja "Koivu".
Mikä tekee mielestäsi Kuusesta kuusen ja Koivusta koivun?

Kuusi: https://www.youtube.com/watch?v=eUbsE2Mf_Hs (kesto 3 min)

Koivu: <https://www.youtube.com/watch?v=0nqA2bUXuDE> (kesto 1min 41s)

Tutustutaan ja soitetaan (MU, BI, GE)

(kesto 45 min)

Tehtävä voidaan tehdä sään salliessa ulkona yksin tai pienissä ryhmissä. Ryhmät voivat esiintyä toisilleen. Sisätiloissa työskentely vaatii musiikkiluokan lisäksi muuttaman erillisen tilan, jotta opiskelijoilla on rauha säveltää ja tutustua soittimeen. Tehtävä voidaan myös tehdä kotona itsenäisesti.

Ota sellainen soitin, mitä et osaa soittaa. Keksi sillä pieni sävellys tai ääninäyte, miltä mielestäsi myrsky, sade, poutapilvet, sateenkaari tai ilmastonmuutos kuulostaa.

Voit äänittää näytteet esimerkiksi puhelimesi sanelimella.

Matkustaessaan taidemaalari Eero Järnefeltin kanssa Kolille, Karjalaan, Joensuun lähelle vuonna 1909, Sibelius kertoi olevansa menossa kuuntelemaan "tuulten huminaa ja myrskyn pauhua." Seuraavana vuonna Sibelius matkusti kuuntelemaan myös Imatran kuuluisaa putousta. Sibeliuksen intohimona oli etsiä ja kuulla eri luonnonilmiöitä ja niiden urkupisteitä. Urkupiste on tavallisesti musiikkikudoksen alimmassa äänessä (bassossa) oleva sävel, joka pysyy paikallaan sointuvaihteluista huolimatta.

Sibelius - Myrsky (MU, ÄI, BI, GE) (kesto 10 - 15 min)

Kuuntele Sibeliuksen sävellys Myrsky. (kesto 4min 45s)
Alkaa kohdasta 19:16 The Storm (The Tempest Suite No.1, Op. 109,
No. 2: IX. The Storm).

Myrsky: <https://youtu.be/D4Es047P0Qw?t=1156>

Sibelius sävelsi musiikin Shakespearen Myrsky-näytelmän (The Tempest) Tanskan kuninkaalliselle teatterille. Myrsky-osan musiikki kuvaa Prosperon nostattamaa hirmumyrskyä, jossa laiva haaksirikoutuu. Musiikki oli menestys heti ensiesityksessään Kööpenhaminassa 1926.

Miltä myrsky kuulostaa? Mitä tunteita myrsky herättää?

Sibelius - Miranda (MU, ÄI) (kesto 5 - 10 min)

Kuuntele sävellys Miranda Myrsky-sarjasta nro 2 (kesto 1min 53s).
Alkaa kohdasta 35:34 "Miranda".

Miranda: <https://youtu.be/D4Es047P0Qw?t=2134>

Myrsky-näytelmän osa kuvaa Mirandan, Prosperon tyttären, viehkeää olemusta. Miranda tapaa Ferdinandin, joka on pelastunut haaksirikosta, ja nuoret rakastuvat. Miltä Miranda näyttää? Miltä rakkaus kuulostaa?

Luonnon pyhät paikat

Lähes kaikki suomalaiset (96%) harrastavat ulkoilua jonkin verran vuoden aikana. Ulkoilun taustalla on tarve liikkua, halu rentoutua luonnossa ja kokea luonnon läheisyyttä. Sibeliuksen kodin Ainolan läheisessä metsässä oli paikka, jota hän kutsui kirkoksi. Metsä on monelle paikka, jossa voi kokea rauhoittumista ja ehkäpä pyhyttä.

Pyhyden kokemus (UE, ET) (kesto 10-15 min)

Pohtikaa pyhyden kokemusta yksin ja yhdessä.

- Mikä on sinulle pyhää? Miksi?
- Miten pyhänä pitämäsi asiat vaikuttavat identiteettiisi ja käyttäytymiseesi?
- Mitä pyhyys tai hengellisyys merkitsevät sinulle?
- Miksi pyhyys on sinusta tärkeää? Vai onko se?

Metsäretki (MU, BI, GE, LI, KU)

Tehtävä koostuu sekä yhdessä, että yksin tehtävästä osiosta. Yksin tehtävä osa tehdään mielellään jonain eri päivänä kuin yhteinen osa, jotta kuunneltavaan kappaleeseen ehtii muodostua suhde.

Yhdessä tehtävä osio: Kuunnelkaa luokassa (jos tehdään ennen konserttia) tai konsertissa Sibeliuksen sävellys Impromptu:

<https://www.youtube.com/watch?v=3x0r69SuW0Y> (kesto 5min 54s)

Itsenäinen osio: Tee retki metsään. Etsi sieltä sinua puhutteleva paikka, jossa voit rauhoittua. Voit vaikka istua kivelle tai maata sammaleella. Havainnoi mitä näet, haisut, tunnet, kuulet. Dokumentoi matkaasi ottamalla esimerkiksi kuvia sinua kiinnostavista asioista.

1. Pysähdy valitsemaasi paikkaan. Kuuntele hetki hiljaisuutta ja herkistä kuulosi metsän äänille.
2. Sen jälkeen kuuntele puhelimestasi/tietokoneelta/soittimesta kuulokkeilla Sibeliuksen Impromptu: <https://www.youtube.com/watch?v=3x0r69SuW0Y>

Kirjoita retkestä raportti, jossa kerrot ja kuvaillet havaintojasi. Lisää tekstin tueksi ottamiasi kuvia. Voit kertoa, miltä metsään meneminen tuntui ja oliko kappaleen kuunteleminen erilaista yksin kuin yhdessä.

Luovuuden moottorit

Inspiraation lähteillä: Koli & Jean Sibelius

Partituurin lukutehtävä (MU, MA)

(kesto 10 - 15 min)

Seuraa Sibeliuksen Impromptun partituurista viulun, alttoviulun, sellon ja kontrabasson stemmojen liikkumista ja suhdetta toisiinsa. Mitä kuulet, huomaat ja näet?

<https://www.youtube.com/watch?v=3x0r69SuW0Y>

Partituuri on nuotinos, joka sisältää moniäänisen sävellyksen kaikki instrumenttiosuudet. Eri äänet eli stemmat merkitään niin, että ne on luettavissa yhtäaikaisesti. Partituuri on sekä säveltäjän lopputulos että kapellimestarin lähtökohta.

"Sibelius kulki Ainola teitä, hyrälli teemoja menneheitä. Sinfoniat niitä seitsemän oli kai. On muistona rypyt mun otsallain."
- Ne Sibeliuksen Sinfoniat. 1. säkeistö. san Mauno Järvelä.

Sarjakuva (KU, ÄI)

(kesto 5 - 10 min)

Lue ja silmäile sarjakuva. Mitä voit päätellä sinfonioiden erilaisuudesta ja säveltäjän ajatuksista, tunnelmista?

Sibeliuksen sikarit ja otsarypyt ovat kuuluisat. Sibelius on usein kuvattu ankara ilme kasvoillaan, vaikka kuulemma hän oli hauska seuramies ja nauroi paljon. Kari Suomalaisen pilapiirroksessa "Sibeliuksen sinfoniat eli tarina sikaarista ja seitsemästä otsarypystä" (Helsingin Sanomat 13.6.1954) erottuu erityisesti 4. sinfonian luonne. Sibelius näki musiikin väreinä. Tarinan mukaan Sibelius oli lapsena maannut räsymatolla flyygelin alla ja kuunnellut äitinsä pianonsoittoa. Sävelet ja soinnut olivat alkaneet näyttäytyä hänelle eri väreissä. Esimerkiksi F-duuri soinnun Sibelius näki vihreänä.

SIBELIUksen SINFONIAt ELI TARINA SIKAArISTA JA SEITSEMÄSTÄ OTSARYPYSTÄ

Neljäs sinfonia a-molli op. 63, 1911. (HI, MU, KU) (kesto 45 min)

1. Tutustu neljännen sinfonian taustoihin ja kuuntele teos.

Tausta: http://www.sibelius.fi/suomi/musiikki/ork_sinf_04.htm

Kuuntele: <https://www.youtube.com/watch?v=ZmtbeKwkboo>

2. Valitse väri, joka puhuttelee sinua. Tee valöörityö, jossa tutustut värin eri sävyihin. Aihe on vapaa ja työ voi olla abstrakti. Tutustu värin/kynän käyttäytymiseen ja etsi siitä eri sävyjä. Voit antaa musiikin soida taustalla, kun työskentelet.

Voit käyttää esimerkiksi

1) akvarellivärejä: nappeja, puuvärejä tai liituja

2) valmisvärejä tai akryylimaalia

3) hiiltä tai lyijykynää

Käytä ja valitse tekniikkaan soveltuva sivellin ja paperi.

**Valöörilla tarkoitetaan värin tummuus arvoa, kuinka tumma tai vaalea jonkin värin sävy on. Maisemaan saadaan syvyyttä maalaamalla kauempana olevat asiat vaaleammaksi ja lähellä olevat tummiksi. Näin pystytään luomaan vaikutelma kaukaisuudesta.*

Luovuuden moottorit

Inspiraation lähteillä: Koli & Jean Sibelius

Soita ja laula

Ne Sibeliuksen sinfoniat (MU, ÄI)

säv. & sov. Aili Järvelä, san. Mauno Järvelä

Tutustu Sibeliuksen elämään ja säveltäjän ammattiin kappaleen kautta.

Nuotti: https://mdi.musicdrivein.com/tiedostot/sibeliuksensinf_isot_nuotti.pdf

Kuunteluesimerkki: <https://www.youtube.com/watch?v=ixEqMopza7I>

Räsymatto rock (MU, ÄI)

säv. & san. Reetta Kuisma

Tutustukaa kappaleeseen ja opetelkaa yhdessä melodia ja soinnut: A, C, D, F.

Soinnut voit opetella esimerkiksi ukulella. Voit katsoa mallia sointuihin täältä:

<https://www.soitinasema.fi/page/18/ukulele-soinnut>

Tunnistatko, mikä toinen kappale on piilotettu biisin väliosaan ja outroon?

(Räsymatto rockin nuotit seuraavilla sivuilla...)

Luovuuden moottorit

Inspiraation lähteillä: Koli & Jean Sibelius

RÄSYMATTOROKKI

SÄV. & SAN. REETTA KUUSMA

INTRO A C D F

4 *PIANO RUBATO - "A-DUURI ON MIELESTÄNI SININEN, C-DUURI ON..."*

5 A C D F

TEMPOSSA HUUDATUS: "SININEN - SININEN, PUNAINEN - PUNAINEN..."

9 A⁵

KITARA

11 - DE -

13 A⁵ D⁵

AN SAIN RÄ - SY - MA - TOS - TA KUN ÄI - TI SOIT - TI PIA - NO - A JA NÄIN...
NIS - TÄ SIT - TEN IN - NOS - TUIN JA MU - SII - KIS - TA KIIN - NOS - TUIN JA NYT...

17 A⁵ E⁵ A⁵ A⁵ E⁵

— VÄ - RIT MIE - LES - SÄIN... 2.MÄ
O - LEN SÄ - VEL - TÄ - NYT MUN MIE - LES - SÄIN NE ME - NEE NÄIN:

21 B⁵ A C D F

SI - NI - NEN PU - NAI - NEN KEL - TAI - NEN VIH - RE - Ä

25 A⁵

29 A⁵ D⁵ A⁵

3.VÄ - RIT MIE - LEEN IL - MES - TYY... JA SÄ - VE - LIK - SI SEL - KIV - TYY... JA NIIN...
4.SIN - FONI - AT... JA KON - SER - TOT YR - SIN - LAU - LUT... DU - E - TOT... MÄ SAAN...

34 E⁵ A⁵ A⁵ E⁵

BII - SI KE - HIT - TYY...
HELPOS - TI VAL - MIS - TU - MAAN MUN MIE - LES - SÄIN NE ME - NEE NÄIN:

37 B⁵ A C D F

SI - NI - NEN PU - NAI - NEN KEL - TAI - NEN VIH - RE - Ä

COPYRIGHT © REETTA KUUSMA

Luovuuden moottorit

Inspiraation lähteillä: Koli & Jean Sibelius

2 VÄLI

41 A⁵ G⁵ A⁵ B^{b5} A⁵ G⁵ A⁵ F⁵ G⁵ A⁵ A⁵

5. SO - LAI-

47 A⁵ D D_m

SEL - LA SÄ - VEL - LA - JIL - LA DOU - RIL - LA JA MOL - LIL - LA ON

52 A⁵ E⁵ A⁵

VÄ - RI O - MAN - SA

6. Se

56 A⁵ D⁵

MIL - TÄ VÄ - RIT KUU - LOS - TAA ON MUN O - MAA KU - VI - TEL - MAA JA JAAN

60 A⁵ E⁵ A⁵ E⁵

TEIL - LE SEN AI - NOOS - TAAN MUN MIE - LES - SÄN NE ME - NEE NÄN

64 A C D F

SI - NI - NEN PU - NAI - NEN KEL - TAI - NEN VIH - RE - Ä

HOUDATUS

68

SI - NI - NEN SI - NI - NEN PU - NAI - NEN PU - NAI - NEN KEL - TAI - NEN KEL - TAI - NEN VIH - RE - Ä VIH - RE - Ä

A⁵ G⁵ A⁵ C⁵ H⁵ C⁵ D⁵ C⁵ D⁵ F⁵ E⁵ F⁵

72 A C/G D/F# F

SI - NI - NEN PU - NAI - NEN KEL - TAI - NEN VIH - RE - Ä

OUTRO

76 E⁵ D⁵ E⁵ F⁵ E⁵ D⁵ E⁵ C⁵ D⁵ A⁵ G⁵ A⁵